

Cititul cu voce tare-modalitate de dezvoltarea abilităților lexicale

Carolina BODEA-HAȚEGAN¹, Dorina TALAȘ², Raluca TRIFU³

Abstract

This paper brings into the light the reading aloud as strategy to improve linguistic competences. In the first part of the article, after a short introduction, reading aloud is analyzed from a controversial point of view, analyzing the specialized literature which underlines the positive impact of reading aloud on developing linguistic abilities, but also the negative impact. In the second part reading aloud is analyzed through the features it involves, both at the voice parameters and in the kinesthetic sector (gestures which the reader uses in order to facilitate the access of the listener to the meaning of the text). The following section of the article underline on the implication that reading aloud can have on increasing the active and passive vocabulary, but also on shaping the behavior of the children with ASD (Autism Spectrum Disorder). In the last part of the article authors describe a practical experience where reading aloud was used as both a speech therapy strategy and as a strategy to activate children reading comprehension abilities during the World Read Aloud Day (an International event that celebrated Reading Aloud).

Key words: reading aloud, voice, World Read Aloud Day, vocabulary, reading comprehension

Introducere

Dezvoltarea abilităților de scris-citit reprezintă o premisă în asigurarea succesului școlar. Pentru conștientizarea importanței cititului, se organizează în fiecare an diferite evenimente susținute de către organizații non-guvernamentale, care au ca principal scop implicarea copiilor/elevilor de la cele mai fragede vârste în diferite activități de citire. Cu acest prilej se reunesc specialiști din diferite domenii care au același scop și urmăresc atingerea acelorași obiective. În cadrul evenimentelor organizate sunt atrași și părinții, parteneri activi în motivarea, implicarea și susținerea copiilor/elevilor în procesul de însușire a competențelor de citire și scriere.

Cititul cu voce tare

Cititul cu voce tare reprezintă o problemă de mare interes atât pentru părinți, educatori, copii, dar și pentru cercetători. S-a încercat să se pună în evidență beneficiile cititului cu voce tare asupra școlarității ulterioare a copiilor însă studiile în acest sens oferă date contradictorii. Astfel, s-a pus în

evidență că doar în 8% dintre cazurile în care cadrele didactice utilizează tehnica cititului cu voce tare în mod consistent în sala de clasă, această tehnică explică variația performanțelor școlare ale elevilor în ciclul primar (Anderson et al., 1985, Scarborough and Dobrich, 1994 apud Lane, Wright, 20017). Sunt și studii care arată că cititul cu voce tare în sala de clasă de către cadrul didactic, poate contribui la înregistrarea unor rezultate mai slabe ale elevilor în achizițiile actului lexic (Meyer, Wardrop, Linn, and Hastings, 1993).

Dincolo de aceste date este clar că implicațiile cititului cu voce tare asupra abilităților lingvistice ale copiilor nu pot fi contestate, acestea materializându-se la diferite niveluri ale limbajului:

– la nivelul vocabularului, în sensul că poate contribui la creșterea volumului vocabularului activ și pasiv (Beck, McKeown, Kucan, 2002, De

Temple, Snow, 2003, Brabham, Lynch-Brown, 2002, Sénéchal, 1997, Sharif, Ozuah, Dinkevich, Mulvihill, 2003 apud Lane și Wright, 2007);

- la nivelul abilităților de comprehensiune verbală în actul ascultării (Morrow, Gambrell, 2002, Stanovich, Cunningham, West, 1998, Teale, 1986 apud Lane și Wright, 2007);
- la nivelul abilităților sintactice (Chomsky, 1972 apud Lane și Wright, 2007);
- la nivelul abilităților de recunoaștere a cuvintelor (Stahl, 2003 apud Lane și Wright, 2007);
- la nivelul abilităților care stau la baza citirii emergente (Elster, 1994 apud Lane și Wright, 2007).

Având în vedere controversele din domeniu cercetătorii propun modalități de eficientizare a cititului cu voce tare în vederea atragerii a cât mai valoroase implicații pozitive asupra abilităților lingvistice și de comunicare a copiilor. În acest context considerăm că ASTTLR-Asociația Specialiștilor în Terapia Tulburărilor de Limbaj din România a considerat potrivit să se implice în promovarea cititului cu voce tare.

Caracteristici ale cititului cu voce tare

Citul cu voce tare de către un profesionist presupune combinarea gesturilor, a mișcărilor faciale și a modulației vocale (Lwin, 2016). Același autor prezintă caracteristicile vocale, respective modulațiile vocii:

- înălțimea vocii;
- ritmul;
- volumul;
- pauzele;

- emfaza - de obicei datorată unor combinații dintre variația înălțimii, volum ridicat și prelungirea vocalelor, cu scopul sublinierii ectosemantice a unui mesaj;
- prelungirea silabelor - emiterea unei vocale sau consoane este prelungită.

Cassell and McNeill's (1991 apud Lwin, 2016) propune următoarea clasificare a caracteristicilor vizuale prezente în timpul cititului cu voce tare:

- mimica - cititorul reprezintă diferite personaje imitând acțiunile acestora prin mișcări ale mâinilor și ale corpului;
- gesturile metaforice - gesturi simbolice care corespund unui conținut abstract;
- gesturi care corespund unei propoziții - pentru a exemplifica un anumit loc sau mărime - „Era așa de mică.”;
- gesturi deictice - cititorul arată fie spre un obiect sau persoană imaginată, fie spre un obiect sau persoană care se află de față pentru a întări/accentua sensul cuvintelor;
- mișcări ritmice ale mâinii - în concordanță cu ritmul vorbirii.

Dezvoltarea vocabularului prin intermediul citirii cu voce tare

În limba engleză există mai multe cercetări care evidențiază implicațiile cititului cu voce tare și dezvoltarea vocabularului la preșcolari și la școlari. Dickinson și Tabors (2003) consideră că atât părinții, cât și cadrele didactice trebuie să îi implice pe copii în discuții despre text imediat după ce au citit textul adresând întrebări simple despre imagini sau despre text, dar și în discuții

despre sensul unor cuvinte, emiterea unor predicții pe baza experienței de viață a acestora.

Dezvoltarea volumului vocabularului reprezintă un element de bază atât în comprehensiunea textului citit, cât și pentru dezvoltarea abilităților de citire (Hoff, 2006). Diesendruck, 2007 a constatat că la vârsta de 6 ani un copil are în medie 10 000 de cuvinte în vocabular. Nation și Webb (2011) susțin că ghicirea sensului unui cuvânt în timp ce copilul ascultă un text reprezintă principala sursă de îmbogățire a vocabularului în primii ani de viață.

În limba română există puține studii despre volumul vocabularului la copiii preșcolari și școlari. Bodea Hațegan, Talaș, (2015) evidențiază faptul că abordarea psiholingvistică a vocabularului presupune evaluări criteriale organizate întrucât dezvoltarea limbajului la acest nivel lexical se realizează dependent de contextul de comunicare, mediul de proveniență a copilului, interese, baia lingvistică la care este supus, experiențele lingvistice și diversitatea lor etc.

Având în vedere aceste criterii, considerăm că cititul cu voce tare poate asigura o eficiență bună lingvistică copiilor, poate asigura creșterea variabilității contextelor de comunicare, precum și învățarea schematizată a cuvintelor (fast mapping-ul) (Carey și Bartlett, 1978). Pentru ca extinderea volumului vocabularului să fie una eficient asigurată prin citirea cu voce tare, iar strategia de schematizare a cuvintelor să conducă la formarea abilităților de fixare a cuvintelor în lexiconul mental, se sugerează ancorarea

textului lecturat prin sarcini curriculare de tipul:

- răspundeți la întrebări pe marginea textului parcurs;
- oferirea de sinonime și antonime pentru cuvintele subliniate din text;
- identificarea cuvântului dat la nivelul textului;
- enumerare de cuvinte din câmpurile lexicale aduse în prim plan la nivelul textului în vederea facilitării formării de categorii lexicale (câmpul lexical al fructelor, al animalelor sălbatice etc.);
- construirea de familii lexicale pornind de la un cuvânt din text (prin această sarcină morfologicul este împletit cu lexicalul);
- identificarea unui cuvânt cu care rimează un cuvânt dat (abilitățile fonologice sunt de asemenea vizate prin astfel de sarcini);
- segmentarea în silabe anumite cuvinte date;
- construirea de noi cuvinte pornind de la o silabă dată etc.

Strategii de citire cu voce tare pentru elevii diagnosticați cu tulburări din spectrul autist (TSA)

Cititul cu voce tare este o strategie utilizată în antrenarea abilităților lingvistice și a copiilor cu dizabilități, date în acest sens lipsind din literatura de specialitate din țara noastră. În literatura internațională, delimităm scrierile lui Fleury (2015) propune următoarele strategii de abordare a cititului în cazul copiilor diagnosticați cu TSA:

- Crearea unui mediu favorabil și a unei rutine zilnice* – organizarea unui mediu adecvat activității de citire

presupune eliminarea factorilor distractori care ar putea influența negativ această activitate. Părinții pot organiza în camera copilului un sector bine delimitat, special destinat activității de citire. În funcție de preferințele copilului, acesta poate sta la birou, pe un fotoliu alături de părinte, pe un scaun special, pe podea sau în brațele părintelui în timpul activității de citire împreună cu părintele.

– Se recomandă ca activitatea de citit să se desfășoare în fiecare zi, să facă parte din rutina fiecărei zile. În orarul vizual al copilului va fi inclusă și această activitate în același moment al zilei, de exemplu înainte de culcare.

– *Dezvoltarea motivației pentru citit* – la început părinții trebuie să găsească cele mai eficiente variante prin care să îl motiveze pe copil să participe la această activitate. Oferirea unor alternative precum alegerea locului în care vrea să stea în timpul acestei activități, alegerea cărții pe care dorește să o citească, recitirea acelorași cărți sunt câteva exemple de strategii eficiente pentru dezvoltarea motivației pentru citit la copiii diagnosticați cu ASD.

– *Formarea unui comportament adecvat în timpul citirii* – se bazează pe stabilirea unor reguli pe care copilul trebuie să le înțeleagă și să le respecte. Pentru ca aceste reguli să fie înțelese, trebuie să fie prezentate în format vizual, cu ajutorul unor imagini. Comportamentele adecvate din timpul citirii vor fi recompensate fie printr-un feedback verbal pe care părintele poate să îl ofere copilului

(exemplu: Bravo! Esti foarte atent! Imi place cum citești!) fie printr-un sistem de recompense bine stabilit, în funcție de preferințele copilului.

– *Încurajarea participării active în timpul citirii* – părintele va adresa diferite întrebări la care copilul va răspunde cu ajutorul imaginilor sau fără suport vizual. Părintele poate dialoga cu copilul în timp ce citește o poveste, poate adresa diferite întrebări copilului. Părintele va încerca să mărească timpul alocat acestei activități.

Aceste strategii propuse de Fleury (2015) pot fi utilizate atât de către părinți, terapeuți, cât și de către cadrele didactice și pot fi adaptate și altor contexte diagnostice, așa cum ar fi tulburările specifice de învățare, tulburările emoționale și de comportament, dizabilitatea intelectuală etc.

Ziua Internațională a Cititului Împreună-ZICI

Ziua Internațională a Cititului Împreună reunește copii, tineri și adulți din diferite părți ale lumii pentru a celebra puterea cuvintelor și pentru a crea comunități care susțin dreptul la citit ca fiind un drept universal. Această zi este sărbătorită în peste o sută de țări ale lumii de către milioane de oameni. Evenimentul este susținut de litworld.org care oferă materiale gratuite atât în limba engleză, cât și în limba spaniolă.

Și în țara noastră organizația Citim Împreună România (*fig.1*) susține diferite evenimente la nivel național la care sunt invitați autori de cărți pentru

copii pentru a marca această zi. Toate evenimentele desfășurate de cele 80 de instituții partenere au fost promovate atât în media cât și în media socială, prin intermediul grupurilor special create în acest scop.

Fig. 1. Sigla Citim Împreună România

În cadrul parteneriatului realizat între ASTTLR, Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga” (BCU) și Școala Gimnazială „Ioan Bob” Cluj-Napoca pentru marcarea Zilei Internaționale a Cititului Împreună s-au derulat mai multe activități prin care s-a urmărit motivarea elevilor pentru activitățile de citire cu voce tare sau de citire în grup a unor poezii sau povești.

Pentru a marca ZICI 2017 parteneriatul a vizat desfășurarea de activități direcționate către categorii separate de cititori în funcție de nivelul lor de lectură. Stabilirea în țara noastră a indicelui metric de lectură pentru o carte se face pe baza recomandărilor bibliografice din bibliografiile școlare și programele școlare. Alegerile cărților care urmau să fie citite s-a făcut printr-o decizie comună a partenerilor, bibliotecari, cadre didactice și specialiști în limbaj. Alegerea unui material lexical adaptat vârstei copilului este un pas important în dezvoltarea apetenței sale

pentru actul lexic. Plecând de la acest considerent, în Statele Unite a fost implementat sistemul *The Lexile® Framework for Reading* (Lexile, s.a), a cărui motto este potrivirea cititorilor cu textul pe care îl citesc respectând standardele curriculare statale pentru limba engleză. Beneficiul major al acestui program este acela că facilitează accesul la lectură și totodată a fost adaptat de marile edituri, spre exemplu Barnes & Noble, Pearson Education etc. Astfel, cititorii, și de interes pentru noi, părinții copiilor și cadrele didactice și profesorii de la clasă care achiziționează cărți din librării sunt ajutați, în selecția materialului pe care îl cumpără, de indicele metric Lexile. În plus site-ul Lexile oferă posibilitate verificării unui text pentru a i se putea stabili metricile lingvistice sau metametric-ul.

În cadrul primei activități s-a apelat la *versuri* pentru a se trezi interesul micilor școlari prin lectura Naum Gellu - *Cartea cu Apolodor*. La dispoziție au stat îi stau mai multe ediții ale cărții: de la prima ediție din 1959, la ultima apărută în 2016 la Editura Arthur, BCU având privilegiul de a deține în colecțiile sale ediții succesive ale acestei cărți care a încântat copilăria mai multor generații. Edițiile succesive din „Cărțile cu Apolodor” diferă nu doar prin grafică și anul de apariție, dar și la nivelul conținutului sunt mici diferențe. Cea mai completă ediție este cea din 2016, cititorii adulți putând surprinde pasaje care nu le-au fost anterior cunoscute, dar pe care cu mult timp în urmă Gellu Naum le-a așezat cu grijă și măiestrie în manuscrisele sale. Cărțile cu Apolodor

reflectă în același timp și multiculturalitatea, fiind traduse în mai multe limbi și nu doar în anii mai recent, ci încă de la început. Astfel este cazul ediției din anul 1963, cu ilustrații de J. Perahim, apărută sub titlul de *Cartea cu Apolodor și Das Buch von Apolodor*, dar și cazul ediției din 1975, ilustrată de Dan Stanciu - *Cartea cu Apolodor - Der Pinguin Apollodor*. În 1964 a fost publicată *A doua carte a lui Apolodor*, apărută la Editura Tineretului și ilustrată chiar de autor, iar în 1972, la Editura Ion Creangă a fost publicată ce-a de a doua ediție, pentru ca în 1979 aceeași editură să aducă împreună, într-un singur volum cele două părți. Ediția din 1988 este una inedită, cu titlul *Apolodor un pinguin călător și prezentată micilor cititori într-o concepție grafică aparte, în ideea unor benzi desenate, cu ilustrații semnate de N. Nobilescu. Recent, sub impactul tehnologiei, Cărțile cu Apolodor au prins viață prin lecturi audio, sub semnături celebre precum Ada Milea, care interpretează de data aceasta, în engleză frumoasele aventuri ale celebrului pinguin. Toate aceste detalii ce creează o adevărată istorie în jurul aventurilor lui Apolodor, au fost transmise școlărilor, ei putând explora în cadrul activității atât cărțile în formatul lor fizic, cât și proiecții ale unor selecții de imagini preluate prin digitizare. (fig.2)*

În cadrul acestei activități cititoarea, conf. univ. dr. Carolina Bodea Hațegan, invitată în calitate de dublu licențiată în Psihopedagogie specială și în Litere, valorificând competențele din sfera terapiei tulburărilor de limbaj și

comunicare a focalizat prin demersul de lectură cu voce tare asupra:

- identificării particularităților actului lexic (fluență, corectitudine, melodie);

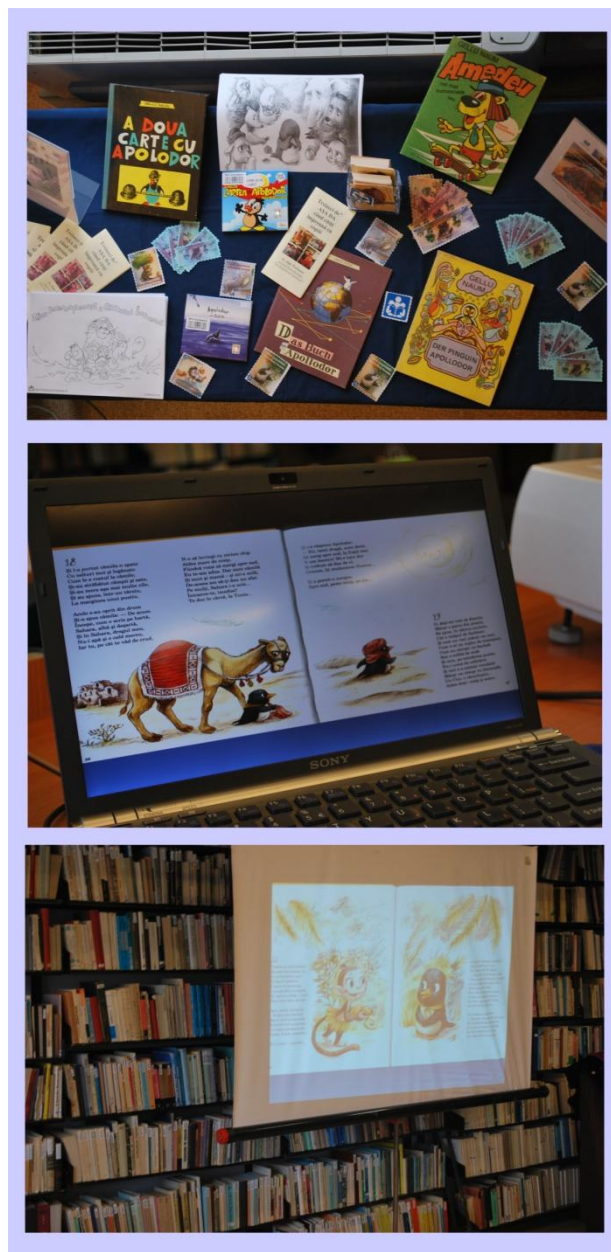

Fig. 2. Selecție ediții diferite ale „Cărții cu Apolodor”

- analizei fiecărui parametru în funcție de care apreciem actul lexic: fluența sa referă la viteză și acuratețe în citire; corectitudinea presupune decodarea eficientă, adecvată a

grafemelor și asocierea cu fonemele corespunzătoare; melodia presupune respectarea semnelor de punctuație și a pauzelor în citire. Detalierea parametrului melodie în actul lexic, i-a permis cititoarei posibilitatea de a solicita din partea elevilor enumerarea principalelor semne de punctuație pe care le regăsim la nivelul unui text, asigurând astfel sistematizarea cunoștințelor acestora despre scriere și semnele de punctuație;

- segmentarea fonologică a cuvintelor complexe întâlnite pe parcursul textului;
- delimitarea conținuturilor semantice a cuvintelor mai puțin cunoscute de către copii și generalizarea achizițiilor la nivel propozițional;
- extragerea semnificațiilor textului, interpretând cele exprimate de autor, atât la nivelul diferitelor pasaje din carte, cât și raportat la întreg textul lecturat, asigurându-se astfel dezvoltarea abilităților de comprehensiune a textelor.

Experiența a fost una notabilă atât pentru elevi, cât și pentru cititoare, iar astfel de exemple de bună practică pot fi replicate și în cadrul unor alte evenimente, în sala de clasă, precum și în cabinetul de terapie logopedică. Având în vedere contextul legislativ din țara noastră și atenției acordate cititului și tulburărilor de învățare a citit-scrisului, considerăm că implicațiile formative și terapeutice ale tehnicii cititului cu voce tare ar trebui să constituie un real interes de studiu și cercetare.

În cadrul celei de-a doua activități, elevii au avut șansa de a desluși *Istoriile lui*

Răzvan, bucurându-se de ajutorul celui care le-a creat, Horia Corcheș, nimeni altul decât autorul volumului pentru copii *Istoria lui Răzvan*, apărut la Editura Arthur 2014. Elevi de clasa a III și a IV, care au avut și beneficiul de a-l avea printre ei chiar pe Răzvan, care le-a și citit ca să susțină campania noastră a Cititul Împreună, s-au bucurat de momente inedite și au putut descoperi prin ochii lui Răzvan, portul tradițional al dacilor, cușmele lor purtate cu mândrie, domnia lui Țepeș și mai ales muzeul meseriilor (*fig.3*). Mare a fost surprindere când narațiunea ne-a dezvăluit că meseria de bibliotecar ajunge și ea într-un glob de sticlă din interesantul muzeu.

Fig. 3 – Imagini – activități pe marginea lecturii.

Pentru desfășurarea activităților s-a ales un cadru stimulant, la BCU, într-o sală de lectură cu raft liber, în felul acesta vizându-se apetența elevilor pentru cartea ca obiect.

Ziua Internațională a Cititului Împreună 2017 este ce-a de a doua ediție a acestui eveniment, ediție care a reușit să aducă sub umbrela sa nu mai puțin de 80 de parteneri, de la librării și biblioteci școlare, la cele publice și academice.

Jim Trelease, autorul binecunoscutei *"The Read-Aloud Handbook"* (Trelease, 2013), a oferit sugestii pentru cititul cu voce tare prin intermediul unei broșuri – *"Treizeci Așa DA când citiți împreună cu copii"*, material tradus în limba română de Mădălina Rusu și distribuit tuturor partenerilor din proiect prin intermediul Mediei Sociale. Mai multe materiale pot fi accesate în limba engleză pe site-ul autorului. <http://www.trelease-on-reading.com/index.html>. În ideea alegerii unei cărți optime pentru stimularea interesului autorul recomandă *"Când copiii vor să vă citească e mai bine ca acea carte să fie prea ușoară decât prea grea, așa cum o bicicletă de începător e mai bine să fie prea mică decât prea mare"*

Cititul Împreună continuă să fie promovat la nivel național prin intermediul Media Socială https://ro.pinterest.com/citimimpreuna_ro/

<https://www.facebook.com/citimimprenaromania/?fref=nf>

Similar, pentru limba engleză există <https://www.facebook.com/RaisingReadersMaine/>

Concluzii

Cititul cu voce tare, sau cititul împreună contribuie la dezvoltarea abilităților de comunicare ale copiilor încă de la cele mai fragede vârste, precum și la dezvoltarea vocabularului. Cadrul didactic poate să îi motiveze pe copii/elevi să citească o carte prin citirea unui paragraf din acea carte (Ivey, 2003). Calitatea cititului cu voce tare influențează modul în care este înțeles textul de către ascultător, de aceea

cititorul trebuie să cunoască toate tehnicile pe care le poate utiliza în timpul cititului, de la respirație, intonație, ritm, accent, până la mimică și gesturi.

Bibliografie

- Bodea Hațegan, C., Talaș, D. (2015). Psycho-pedagogical directions for the training and development of lexical semantic dimensions of language, *Procedia of Interdisciplinarity DSCEI 2014*, articol in extenso publicat în volumul International Conference: Selected Papers (Oradea: Romania), Section Humanities, AARDVARK Global Publishing, Utah, USA, p. 66-78.
- Carey, S., Bartlett, E. (1978). Acquiring a single new word. *Proceedings of the Stanford Child Language Conference*, 15, 17-29.
- Dickinson, D.K., McCabe, A., Anastasopoulos, L. (2003). *A framework for examining book reading in early childhood classrooms*. In A. van Kleeck, S.A. Stahl, & E.B. Bauer (Eds.), *On reading books to children: Parents and teachers* (pp. 95-113). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Diesendruck, G. (2007). *Mechanisms of word learning*. In E. Hoff & M. Shatz (Eds.), *Blackwell handbook of language development* (pp. 257-276). Malden, MA: Oxford.
- Fleury, V.P. (2015). Engaging Children with Autism in Shared Book Reading: Strategies for Parents, *Young Exceptional Children*, v18 n1 p3-16 Mar 2015

Hoff, E. (2006). *Language experience and language milestones during early childhood*. In K. McCartney & D. Phillips (Eds.), *Blackwell handbook of early childhood development XV*(pp. 233–251). Malden, MA: Blackwell.

Lane, H.B, Wright, T. (2007). Maximizing the effectiveness of reading aloud, *International Reading Association* (pp. 668–675) doi:10.1598/RT.60.7.7.

Lwin, Soe Marlar (2016). It's story time!: Exploring the potential of multimodality in oral storytelling to support children's vocabulary learning, *Literacy*, Vol. 50 Number 2.

Nation, I. S. P., Webb, S. (2011) *Researching and Analysing Vocabulary*. Boston, MA: Heinle, Cengage Learning.

Trelease, J. (2013). *The read-aloud handbook* (Seventh Ed). Penguin Publishing Group. Retrieved from <http://www.trelease-on-reading.com/rah-intro.html>

<http://www.litworld.org/wrad/>

<http://citimimprenaromania.ro/>

<https://www.metametricsinc.com/lexile-framework-reading/>

<http://www.trelease-on-reading.com/index.html>

specială, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, UBB Cluj; Director Adjunct, Școala Gimnazială „Ioan Bob” 3.Drd. UMF; cadru didactic asociat Departamentul de Psihopedagogie specială, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, UBB Cluj; Dep. RU&Marketing Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga”.

1. Conf. univ. dr. Departamentul de Psihopedagogie specială, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, UBB Cluj

2.Cadru didactic asociat dr. Departamentul de Psihopedagogie